

АУДИО-ВИДЕОЗАПИСЪТ НА СЪДЕБНОТО ЗАСЕДАНИЕ ПО НАКАЗАТЕЛНИ ДЕЛА

*Аделина Хаджийска – асистент д-р по наказателен
процес в УНСС*

THE AUDIO-VIDEO RECORDING OF THE COURT SESSION OF CRIMINAL CASES

Adelina Hadzhiyska – PHD in Criminal procedure, UNWE

Резюме: *Дигитализацията е обхванала всички сфери на обществения живот, вкл. разглеждането и решаването на наказателни дела. В тази връзка предмет на настоящия доклад е аудио-видеозаписът на съдебното заседание като нова форма за документиране (протоколиране). Анализирани са разпоредбите на НПК, които допускат изготвянето му в първоинстанционното, въззивното и касационното производство. Изяснена и неговата процесуална същност, като в заключение са представени *de lege ferenda* предложения за разширяване на правната му регламентация в НПК.*

Ключови думи: *аудио-видеозапис, наказателни дела, съгласие на страните, протокол, документиране*

Summary: *Digitalization has covered all spheres of public life, incl. the examination and resolution of criminal cases. In this regard, the subject of this report is the audio-video recording of the court session as a new form of documentation (prototyping). The provisions of the Criminal Procedure Code, which allow its preparation in the first instance, appeal and cassation proceedings, have been analyzed. Its procedural essence is also clarified, and in the conclusion, *de lege ferenda* proposals for expanding its legal regulation in the Civil Procedure Code are presented. Key words: civil confiscation, illegally acquired property, Engel criteria, ECtHR.*

Keywords: *audio-video recording, criminal cases, consent of the parties, protocol, documentation*

Doi: <https://doi.org/10.36997/LBCS2022.50>

Въведение

Дигитализацията в съвременното е обхванала всички сфери на обществения живот, вкл. разглеждането и решаването на наказателни

дела²²⁶. През последните години в практиката по наказателни дела все по-често се изготвя аудио-видеозапис на съдебното заседание, който позволява на по-късен етап възпроизвеждане на извършените съдебно-следствени действия и други процесуални действия. Ползването на технически средства, с помощта на които се прецизира съдебният протокол, има безспорно своите предимства, но поставя и редица въпроси относно процесуалната същност на изготвения аудио-видеозапис. Предвид съвременните технологии в настоящото изложение ще се разглежда комбинираната форма „аудио-видеозапис“.

Изложение

Съгласно чл. 311, ал. 3 НПК съдът може да разпреди изготвянето на звукозапис и видеозапис на съдебното заседание при спазването на разпоредбите на чл. 237-239 НПК. От систематичния анализ на посочените разпоредби могат да се направят следните няколко извода:

Първо, изготвянето на аудио-видеозапис в съдебното заседание е предвидено като правна възможност за ръководно-решаващия орган при спазване на изискването за уведомяване на страните. Предварителното знание, респективно съгласие на страните се явява предпоставка за законосъобразното му създаване, а уведомяването на страните съответства на конституционната норма на чл. 32, ал. 2 Конституцията на Република България, съгласно която „никой не може да бъде следен...“.

Второ, по силата на препращите разпоредби съдържанието и редът, по които следва да се изготви аудио-видеозаписът, са подчинени на същите процесуални правила, относими за изготвянето му на досъдебната фаза на процеса. Това означава, че в определени хипотези, ако съдът не разполага със специални умения, може да привлече специалист – технически помощник, като практически това следва да се отбележи в нарочен съдебен акт под формата на определение (чл. 32, ал. 1, т. 3 НПК).

Трето, съдържанието на изготвения аудио-видеозапис е специфично, като то трябва да отразява информацията относно следните

²²⁶ Михайлова, М. (2018). Наказателноправна защита на неприкосновеността на кореспонденцията в контекста на дигитализацията. // Предизвикателствата на правото в контекста на дигитализацията. ВСУ Черноризец Храбър, №34.

обстоятелства: неявилите се лица и причините за неявяването; данни за личността на подсъдимия; датата, на която му е връчен препис от обвинителния акт или от тъжбата с разпореждането; обясненията на подсъдимия, показанията на свидетелите и отговорите на вещите лица; всички разпореждания на председателя и определения на съда; прочетените документи и протоколи, както и използваните кинозаписи, звукозаписи или видеозаписи; кратко съдържание на съдебните прения и на последната дума на подсъдимия; обявяването на присъдата по съответния ред и разясненията на председателя относно реда и срока за нейното обжалване.

Четвърто, изготвеният аудио-видеозапис на съдебното заседание по същество ще представлява веществен доказателствен инструмент, което в пълнота ще отразява както извършените съдебно-следствени действия, така и другите процесуални действия на съда и страните от значение за развитието на наказателното производство.

В тази връзка интерес представлява допустимо ли е изготвяне на аудио-видеозапис на съдебното заседание на въззивна и/или касационна инстанция. От систематичния анализ на общата по своя характер разпоредба на чл. 311, ал. 3 НПК може да се направи извод, че тя намира приложение в съдебното заседание пред по-горната инстанция, доколкото друго не е предвидено (арг. от чл. 317 НПК). Така например, ако въззивната инстанция приеме, че е необходим повторен разпит на подсъдимия, свидетели и вещи лица, разпитани в първоинстанционния съд, или когато обясненията, респективно показанията или заключенията им се отнасят до новооткрити обстоятелства, няма пречка да се изготви аудио-видеозапис от съдебното заседание. Практическото му значение ще се сведе до възможността за пълно отражение пред касационния съд на събраните доказателствени материали, както и оценката им от въззивната инстанция и от всяка една страна (чл. 327, ал. 2 и 3 НПК).

Известно е, че съдебно следствие в касационната инстанция не се провежда, освен в хипотезата – по чл. 354, ал. 2, т. 5 НПК, когато касационният съд има правомощия на въззивна инстанция и може да прецени, че е необходимо провеждане на съдебно заседание. В тази хипотеза също от практическо значение ще е изготвянето на аудио-видеозапис от съдебното заседание, доколкото е напълно възможно възобновяване на производството по реда на чл. 422, ал. 1, т. 5, а именно при допуснати съществени нарушения по чл. 348, ал. 1, т. 1 -

3 по съдебни актове по чл. 354, ал. 2, т. 2 и ал. 5, както и по присъди, решения и определения, непроверени по касационен ред по жалба или протест на страната, в чийто интерес се предлага отмяната.

В разгледаните по-горе хипотези изготвеният аудио-видеозапис има значението на изготвено вещественно доказателствено средство, което аналогично на протокола от съдебно заседание може да подпомогне по-горната съдебна инстанция да извърши контролна дейност върху дейността на по-долната инстанция. Аудио-видеопротоколирането следва да намери приложение и в неправораздавателните производства при постановяване на мерките за неотклонение и някои от другите процесуални мерки за принуда, където законодателят също предвижда провеждане на открито съдебно заседание с участие на страни и събиране на доказателствен материал²²⁷.

Наред с тезата, че изготвеният на съдебно заседание аудио-видеозапис представлява вещественно доказателствено средство по смисъла на чл. 125, ал. 1 НПК, с основание може да се заключи, че той представлява допълнителна форма за документиране на извършените съдебно-следствени действия. В този смисъл считам, че аудио-видеодокументирането на съдебното заседание има ясно очертано бъдеще предвид навлизането на дигитализацията в почти всички сфери на обществен живот²²⁸.

Заключение

Но този съвременен начин на документиране на съдебното заседание поставя редица въпроси относно „начина на водене на протокол“. Безспорно разрешението би следвало да е същото, каквото е при протокола от съдебното заседание. Съответното ВДС също следва да се изготвя под процесуалното ръководство на председателя на състава. В случай че записът не отразява всичко, което се е случило пред съответната инстанция или напълно липсва, ще е налице абсо-

²²⁷ Повече за тези производства вж. Хаджийска, П. (2016). Неправораздавателен съдебен контрол върху наказателнопроцесуална принуда в досъдебните производства. // Правна мисъл, кн. №2 с. 80-92; Хаджийска, П. (2015). Мерки за процесуална принуда, постановявани от съда на досъдебната фаза. Задържане под стража. Правна същност и основания за налагане. // Научни трудове на Института на държавата и правото, София: БАН, том XIII, с. 204-209.

²²⁸ Пейчева, Д., Миленкова, В. (2017). Дигитализация и социални трансформации. Благоевград: Неофит Рилски, с. 41-54.

лютно основание за отмяна на съдебния акт по смисъла на чл. 348, ал. 3, т. предл. 2 НПК. Добре би било в бъдеще НПК да се допълни в този смисъл, особено когато аудио-видеопроколирането стане задължително и измести писмения протокол от съдебното заседание.

Положително би било също така *de lege ferenda* да се предвиди разпоредба, която да позволява на страните в кратко време от датата на неговото изготвяне да направят писмени искания за поправки и допълнения, които да се разглеждат от председателя, а при негов отказ да се произнася съставът на съда в закрито заседание, какъвто процесуален режим е създаден за протокола от съдебно заседание. Разбира се законодателят трябва да е изключително внимателен при регламентиране и разширяване приложното поле на новите технологии в съдебно заседание.

Използвана литература:

1. Михайлова, М. (2018). Наказателноправна защита на неприкосновеността на кореспонденцията в контекста на дигитализацията. // Предизвикателствата на правото в контекста на дигитализацията. ВСУ Черноризец Храбър, №34.

(Mihailova, M. (2018). Criminal law protection of the privacy of correspondence in the context of digitalization. // The challenges of law in the context of digitalization, №34, Chernorizets Hrabar University of Applied Sciences, pp. 88-99)

2. Пейчева, Д., Миленкова, В. (2017). Дигитализация и социални трансформации. Благоевград: Неофит Рилски, с. 41-54.

(Peycheva, D., Milenkova, V. (2017). Digitalization and social transformation. Blagoevgrad: Neofit Rilski, s. 41-54)

3. Хаджийска, П. (2016). Неправораздавателен съдебен контрол върху наказателнопроцесуална принуда в досъдебните производства. // Правна мисъл, кн. №2 с. 80-92.

(Hadzhiyska, P. (2016). Non-judicial judicial control over criminal procedural coercion in pre-trial proceedings. // Legal Thought, №2, pp. 80-92)

4. Хаджийска, П. (2015). Мерки за процесуална принуда, постановявани от съда на досъдебната фаза. Задържане под стража. Правна същност и основания за налагане. // Научни трудове на Института на държавата и правото, София: БАН, том XIII, с. 204-209.

(Hadzhiyska, P. (2015). Procedural coercion measures ordered by the court in the pre-trial phase. Detention in custody. Legal essence and grounds for imposition. // Scientific works of the Institute of State and Law, Sofiya: BAS, Volume XIII, pp. 204-209.

За контакти:

Асистент д-р Аделина Хаджийска
E-mail: adelina.hadjiiska@gmail.com